

Када сам ове године боравио извесно време у Бугарској, име савременог совјетског песника Едвардас Межелажтиса све се више наметало у свакодневним разговорима са бугарским писцима, тако да није било тешко утврдити да је он веома популаран у овој земљи, и не само у њој! На ерпутивну снагу стихова Е. Межелажтиса посебно ми је скренуо пажњу његов преводилац на бугарски језик — песник Иван Тројански. Све је то утицало да се заинтересујем за уметничко дело и личност овог совјетског песника, који је 1962. добио високо признање за свој рад: Лењинову награду за књижевност.

Ко је Едвардас Межелажтис?

Рођен је 1919. године у северној Литви у сеоцету Каревикаја, што у преводу отприлике, значи, ратничко село. Сам песник о себи каже: »Још у раној младости упознао сам се са контрастима живота«. И, заиста, контрасти су и одредили његов живот. Посебно је упамтио социјалне разлике у својој земљи. Те 1919. године у Литви престаје совјетска власт. Захваљујући страниој помоћи, земљом владају буржоаски националисти, а у целој Литви, свуда и на сваком кораку — крвави терор. Отац му је радио као механичар у млину неког барона чије се имање

налазио у близини села. Дечак је често одлазио на рад са оцем, обученим у руски шињел. У својим данашњим стиховима песник се често сећа и мајке, сиротињски одевене, како застајкује крај крста-крајпуташа који је »раширио руке као човек у безизлазном страдању и муци«.

Сам песник у стиховима »Почеци песника« објашњава да су »две ватре биле доминатне у одрђивању његове личности«. Две ватре на којима се кроз живот напоре до пекао. То су ватра љубави и ватра мржње. »Не песник« — каже даље о себи. Е. Межелажтис, — »већ рука историје пише биографију лирског хероја. Најчешће она одређује мисли и страсти песника. И, ако је мој лирски разговор са песницима до сада био такав а не друкчији, нисам је крив за то, већ моја биографија«.

У младости, као гимназијалац, у својим најранијим стиховима Межелажтис је нарочито био под утицајем песникиње Саломеје Нерис, која је имала надимак »литвански славуј«, и коју он и данас сматра својим најмилијим учитељем. Посебан утицај на њега у тим годинама оставили су и руски песници Јесењин и Блок.

После ступања његове отаџбине Литве у велику породицу совјетских народа, Едвардас

Миограф
Тодоровић

Едвардас Межелаж- тис или покушај да се осмисли данашњи свет

Межелажтис постаје уредник »Комсомолске правде« — органа Централног комитета ЛКСМ за Литву. Често, по новинарској дужности, путује по целој земљи, што је, како сам на једном месту каже, »помогло да сиђе са песничких висина на земљу« и да своју поезију обогати познавањем живота. Отаџбински рат гони песника да узме пушку у руке и да крене пут широких руских степа. За све време рата од у сло-

бодним часовима пише стихове »у ритму војничког срца«, а 1944, у Москви, излази његова прва збирка (на матерњем језику) под насловом »Лирика«.

После ослобођења земље издао је више књига на литванском језику: »Огањ домовине«, »Братска поема«, »Туђе камење«, »Лирске етиде«, »У подножју звезда« итд. На руском језику изашле су му две књиге »Човек« и »Кардиограми«, које дају могућност да се учини увид у нови период Межелажтисове лирике.

Око 1950. године Межелажтис у својој поезији прави крупан квалитетни скок и већ тада тражи нова и савременија изражајна средства. Забљеснуо је на књижевном небу књигом »Човек« за коју совјетски критичар Александар Макаров каже да је »дрзак покушај да се осмисли данашњи свет«. Та књига као да даје одговоре на многа питања која људима поставља наш век. То је једна од најтоплијих химни испреваних човеку у славу. Што се саме форме песничког казивања тиче, она је, по речима истог критичара, готово редовно двострука у исти мах: апстрактна и конкретна, патетична и лирска, одична и елегична, а општа места се смењују наизменично са чисто интимним пасажима. Књига се састоји од циклуса који имају називе: Лира, Човек. Крв, Устани, Мисли, Љубав, Жена, Музика итд.

Збирка »Човек«, сматра један критичар, је нека врста шилеровске химне посвећене човеку или совјетски пандан Витмановим стиховима о човеку. »У књизи »ЧОВЕК«, пише већ споменути критичар Макаров, провлачи се веза између Межелажтисове вере у човека и његову величину и поеме Максима Горког, као и веза са истоименом песмом Мајаковског« — уз, сасвим природно, постојање индивидуалности стилова:

»Стојим тако:
Прекрасан, мудар, силан,
намћораст и пргав
Од земље до сунца стижем
и дарујем земљу осмесима сунчевим

... Стојим тако
ја, човек,
ја, комунист.«

Пре неколико година Межелажтис је посетио Сједињене Америчке Државе. Из тог периода датирају његови стихови о бразилском архитекти Оскару Нимајеру, америчком песнику Роберту Гросту, а посебно о великом шпанском песнику — Федерику Гарсији Лорки.